

ЕЛЕКТРОМАШИНОБУДУВАННЯ — ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПРОМИСЛОВО- ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

**Рецензія на монографію: Анненков І.О. Розвиток
електромашинобудування на українських теренах
у 1920-х — 1930-х роках / НААН, ННСГБ;
наук. ред. В.А. Вергунов.**

Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2024. 558 с.

Задача конкурентного входження індустрії України до промислового середовища провідних країн світу нині набуває значної актуальності, особливо якщо мова йде про середньо- та високотехнологічні сегменти промисловості, зокрема машинобудування. Це стосується й вітчизняного електромашинобудування, пріоритетом якого є забезпечення випереджального розвитку і пошук шляхів досягнення світового рівня за показниками наукоємності та обсягів виробництва. Для вирішення цієї задачі необхідно узагальнити та проаналізувати попередній досвід сфери виробництва електричних машин на теренах України.

Упродовж 1920—1930-х рр. динаміка вітчизняного електромашинобудування була близькою до сучасної та вимагала випереджального розвитку. Відбувалась індустріалізація, що зумовлювало необхідність використання для приводу машин і механізмів не парових, гужових або стихійних джерел, а електрики. Цей процес, названий електрифікацією, супроводжувався інтенсивною розбудовою об'єктів виробництва та енергетичної інфраструктури.

Застосування електричних машин у приводах робочих органів промислового обладнання значно підвищувало продуктивність виробництва, тож електромашинобудування набувало швидкого розвитку. Процес індустріалізації вийшов на світовий рівень завдяки швидкому нарощуванню галузевого науково-технічного потенціалу. Але сьогодні він практично не досліджений, попри тривалий хронологічний період і актуальність для України.

Однією з небагатьох праць із цієї тематики є монографія І.О. Анненкова «Розвиток електромашинобудування на українських теренах у 1920-х—1930-х роках», де розглянуто формування галузевого науково-технічного потенціалу впродовж обраних хронологічних меж, а також відтворено цілісну історичну картину розвитку вітчизняного електромашинобудування в період індустріалізації. Проведений автором детальний історіографічний аналіз показав розбіжність між відображеним в історіографії станом електромашинобудування на українських теренах й відомостями з історичних джерел фондів двох центральних і шести обласних державних архівів України, а також Державного архіву міста Києва. Вказана розбіжність, як виявлено дослідником, стосується всього обраного хронологічного проміжку, що зумовило потребу в аналізі галузі у попередні історичні періоди.

Автором визначено масштаб перетворень в українському електромашинобудуванні в 1920—1930-х рр., а також генезу чинників впливу на них. Періодизацію галузевого розвитку побудовано на основі оцінювання змін якісних критеріїв усіх складових науково-технічного потенціалу українського електромашинобудування, хоча застосовано й кількісний аналіз. Це надало можливість виявити вплив змін кількісних параметрів на якісні та навпаки.

У монографії відтворено цілісну історичну картину розвитку вітчизняного електромашинобудування в період індустріалізації. Досягти цілісності у відображенні розвитку виробництва електричних машин на українських землях у 1920—1930-х рр. автору вдалося завдяки системному підходу — розгляду процесу як частини масштабних техніко-технологічних і соціально-економічних зрушень, індустріалізації та електрифікації. Оцінено динаміку змін кадрової складової науково-технічного потенціалу українського електромашинобудування в контексті органі-

зації системи підготовки робітничих і науково-технічних кадрів. У аналізі враховано специфіку процесу електрифікації українських теренів. Автор дійшов висновку, що в Україні до 1941 р. створено систему підготовки галузевих кадрів, проте через прорахунки в організації процесу його тривалість перевищила терміни, які дали б змогу налагодити повноцінне кадрове забезпечення електромашинобудування до початку Другої світової війни. Аналогічний вказаному підхід використано автором і в аналізі динаміки наукової, організаційної та матеріально-технічної складових галузевого науково-технічного потенціалу. Автором також встановлено причини системного характеру, які зумовили пошук оптимальної структури управління українським електромашинобудуванням і його науковим забезпеченням упродовж досліджуваного періоду, але унеможливили паралельну організацію належного матеріально-технічного забезпечення галузі. Результати дослідження викладено в монографії у конкретизованому вигляді, що відкриває широкі можливості для їх екстраполяції.

Представлена книга є цілісною й завершеною науковою працею, яка має актуальність і новизну, становить інтерес для вчених у гуманітарній, природничо-науковій, технічній та економічній галузях, а також буде корисною у проведенні міждисциплінарних досліджень. Праця рекомендована фахівцям з історії науки і техніки, організації машинобудівного виробництва, електротехніки, електромеханіки; інженерно-технічним спеціалістам, економістам та історикам науки і техніки; студентам і аспірантам закладів вищої освіти.

А.С. ЛИТВИНКО
доктор історичних наук, завідувач відділу
«Інститут досліджень
науково-технічного потенціалу
та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України»